

skellige Tilfælde har behaget Kongen af særdeles Naade at understøtte slige Familier i og udenfor Bondestanden med 2 Rdl. pr. Barn, hvorfor Kammeret forestillede Hs. Majst. i nærværende Tilfælde at yde Støtte, og Kongen gav sin Underskrift paa, at der maatte ydes Jens Josiassen aarligt 2 Rdl. for hvert af hans 6 Børn, og ligeledes 2 Rdl. aarligt til Joakim Johansens 5 yngste Børn, indtil hver især fyldte 14 Aar.

(Rentekammerets Relat- & Resol-Protokol B, 1788).

Anth. Fuglsang.

Peder Juel til Hundsbæk

Hundsbæk, den gamle herregård i Læborg sogn, har, som det vil være kendt fra bl. a. *Oluf Nielsens* bog om Malt herred, haft en noget omskiftelig skæbne, snart et kongeligt len, snart i privat eje. 1614 købte den unge *Erik Juel* gården, der i hans tid havde 45 td. hartkorn foruden en del bøndergods i de omliggende sogne. Han beholdt Hundsbæk i godt og vel 40 år, men beboede den kun en kortere periode, idet han livet igennem blev optaget af opgaver i kongens og statens tjeneste. Allerede 1623 blev han landsdommer i Nørrejylland og fik samtidig Gudomkloster i forlening; senere fik han det større Ålborghus len og blev 1651 medlem af rigsrådet.

Det gik Erik Juel som så mangen adelsmand på den tid — de offentlige hverv lagde beslag på al hans arbejdskraft, der blev ikke lejlighed til at tage sig ret meget af private forhold. Da han døde

i 1657, var hans pengesager i en sådan forfatning, at kreditorerne, der tilmed var borgerlige, måtte tage Hundsbæk. Hermed var den gamle gårds rolle som adeligt sæde udspillet.

Med sin hustru, *Sophie Sehested*, havde Erik Juel 20 børn, hvoraf søhelten *Niels Juel* og statsmanden *Jens Juel* blev de berømteste. Blandt de øvrige var han, som her skal omtales, *Peder Juel*, født på Hundsbæk 14. juli 1623, diplomat, rentemester og — bogsamler.

— — —

I sin bog: *Afhandlinger til dansk Bog- og Bibliotekshistorie*, der udkom sidste efterår, har fhv. overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, Carl S. Petersen, skrevet om Peder Juel og hans bøger. Mens de biografiske oplysninger om hans liv og færd, som angivet, hovedsagelig bygger på den ligprædiken over ham, hofpræsten *Johan Dideriksen Bartskær* holdt ved hans begravelse i 1656, og som efter tids skik tryktes og blev en bog på 234 sider, stammer oplysningerne om hans bøger og bogkøb fra en gammel foliant, der opbevares i Rigsarkivet. Denne bog har tid efter anden tjent forskellige formål. Oprindeligt har Peder Juel, mens han i sin ungdom opholdt sig i Nederlandene, benyttet bogen til at opnotere sine udgifter i, ligesom han på et par sider har anlagt et regnskab over modtagne og afsendte breve. Selve regnskabet nævner hyppigt bogindkøb, men i en så summerisk form, at der ikke heraf kan ses, hvad den unge adelsmand har købt. Imidlertid har han — til glæde for sig selv og senere tiders bogelskere — på 11 af bogens blade i alfabetisk orden anlagt en udførlig katalogisering af sine bøger. Titel og forfatter samt

trykkeår og bogens pris anføres. Listen nævner 17 forskellige værker, omfattende ialt 51 bind, omhandlende geografi, rets- og statsvidenskab, historie o.s.v. Nogle af bøgerne, hvis forfattere og titler for nutidens almindelige mennesker i det hele og store vil være tomme ord, er betalt med danske penge, altså anskaffet herhjemme, men iøvrigt har Peder Juel benyttet sig af Nederlandenes rigeligere bogmarked. — Så vidt vides, er der ikke bevaret et eneste af de værker, Peder Juel har ejet og opført i sin fortegnelse. På Det kgl. Bibliotek findes dog 5 bøger, der har været i hans eje, rimeligvis erhvervet under hans ophold i Stockholm.

Når den førnævnte foliant overhovedet er bevaret til nutiden, skyldes det uden al tvivl, at den til sidst fik en mere »officiel« anvendelse, idet den i 1649 atter blev taget i brug som register over Peder Juels korrespondance. Den var nu ikke længer af privat karakter, idet han i 1647 var blevet kaldt hjem fra udlandet for at overtage posten som dansk resident i Sverige, en stilling, han kom til at beklæde i 8 år, og som næppe har levnet ham mange stunder til syslen med de kære bøger. Den omtalte ligprædiken skjuler da heller ikke, at han fandt sin post som gesandt i Sverige byrdefuld; hans gentagne ønsker om at blive afløst blev først opfyldt i 1655. Han blev så rentemester, men var allerede da en syg mand og døde året efter.

— — —

Det mest interessante ved Peder Juel, der tilsyneladende kom til at leve sine manddomsår på den forkerte hylde, var, at han havde en mærkelig forkærlighed for *runer*. I regnskabsbogen findes der runer. Hans exlibris viser det juelske våben med

hans navn i runer. Da han i 1644 skrev i en ung adelsmands stambog, benyttede han runer. I 1871 fandt man hos en vestjysk gårdmand en sølvkande, hvis låg bar det juelske våben og Peder Juels navn — i runer.

Hvorfra havde nu manden denne interesse?

I sin besvarelse af spørgsmålet henviser dr. Carl S. Petersen bl. a. til, at *Ole Worm* i 1643 udsendte sit runologiske værk »*Monumenta Danica*«, der fandt stor udbredelse ud over Danmarks grænser og rimeligvis også blev læst af Peder Juel i det fremmede — men de runer, han benytter, er af en anden type end de af Worm anførte. Og forfatteren skriver: »Det må være tilladt her at erindre om, at ved Læborg Kirkegaard laa Læborgstenen med Indskriften: »Ravnunga-Tue huggede disse Runer efter Thyre sin Dronning«. Læborg Kirke var Familien Juels Sognekirke, og undgaa at kende Stenen har Drengen ikke kunnet«.

Her opstår dog et spørgsmål om, hvorvidt Peder Juel overhovedet fik lejlighed til at studere Læborgstenens runer.

1623, altså samme år drengen blev født, blev faderen landsdommer og lensmand på Gudomkloster, hvortil familien flyttede. 1627 var Peder Juel hos sin morbroder *Malte Sehested*, og da Wallensteins tropper rykkede op i Jylland, måtte kvinder og børn flygte til nabolandene. Først i 1629 kunne de vende tilbage. Fra o. 1631—40 boede Erik Juels på den daværende hovedgård Nørtoorp i Thy. Ved Sct. Hans 1635 kom drengen på Sorø Akademi, hvor han opholdt sig 4½ år for derefter at drage til udlandet.

Altså — den juelske families personlige forbin-

delse med Hundsbæk efter 1623 var næppe stor, så lidt som juellerne har efterladt sig minder af nogen art i Læborg Kirke.

Selv om Carl S. Petersens afhandling, der er et åndfuldt og inciterende stykke boghistorie, måske ikke løser spørgsmålet om, hvor Peder Juel hentede sin interesse for runeskriften, sætter den et minde over en mand, der i modsætning til de fleste unge adelige, som dengang i stort tal tog på udenlandsrejse, ikke lod det blive ved den ydre dannelse og sprogfærdighed, men søgte at tilegne sig den åndelige ballast, bøgerne kunne give ham. Hans begejstring for runerne, der efter hans opfattelse måtte være den oprindelige nationale skrift i Danmark, så vel som hans boglige interesser lader ane en forskernatur, der ikke fik lov at folde sig ud, men måtte følge den bane, som stand og tradition havde afstukket.

Vald. Andersen.

Et præstedrab i Veerst

I Veerst gamle kirke hang der engang et epitafium over den først kendte præst i Veerst-Bække pastorat, Stephan Sørensen, der ses at have været i embedet mindst fra 1583 til 1619. Han var gift med . . . . . Madsdatter Buch af Egtved-Ødsted og havde otte sønner og otte døtre. Flere af sønnerne blev præster i omegnen. En af sønnerne, Mads Stephansen ogsaa kaldet Mads Buch, fulgte faderen i embedet. Om hans triste skæbne skal her fortælles nogle træk.

Foruden de nævnte oplysninger om hans her-